

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Examensarbete 15 hp – Kandidatuppsats
Medie- och kommunikationsvetenskap

Kan vi se, så kan alla det

En studie om hur blinda förhåller sig till Internet i Sverige idag och vilken betydelse det har för deras självständighet och delaktighet.

Författare: Ellinor Johansson

Författare: Erika Teljing

Handledare: Sara Hamqvist

Examinator: Kristoffer Holt

Termin: VT14

Ämne: Medie- och

kommunikationsvetenskap

Nivå: Kandidat

Abstract

Author: Ellinor Johansson & Erika Teljing

Title: If we can see, everyone can – A study of how blind people relate to the Internet in Sweden today and what impact it has on their independence and participation.

Location: Linnaeus University

Language: Swedish

Number of pages: 47

The purpose of this media scientific study is to contribute to a better understanding about how blind people's empowerment and participation may affect their role in the digital society.

Earlier international studies in this area have shown that blind people not only need more knowledge than the seeing population about the computer, but also about the technology behind their tools for using Internet. The results from these studies have also shown that Internet increases the blind people's independents and that those who use Internet feel more involved in the society.

A qualitative method was chosen to study the three most common categories from the earlier studies: knowledge of technology, empowerment and participation. Are there differences in the results compared to our study in Sweden 2014?

Interviews with eight blind, experienced computer users have shown that knowledge of technology is essential for their use of Internet and that the Internet increases their empowerment and their participation. But good knowledge of technology is not a guarantee for a flawless use of Internet. The most common problem is not lack of knowledge, but the web sites are not customised for the blind person's needs and tools. The theoretical framework of the study is based on the theories of the digital divided and Jürgen Habermas theory about the public sphere.

Nyckelord

Den digitala klyftan, Internet, blindas, offentlighetsteorin, självständighet, delaktighet

Tack

Vi vill rikta ett stort tack till samtliga respondenter som ställde upp och deltog i våra intervjuer för intressanta och givande diskussioner. Era tankar och reflektioner har gjort denna uppsats möjlig. Vi vill även tacka Synskadades Riksförbund som hjälpt oss i vårt sökande efter respondenter.

Innehåll

1 Introduktion och problembakgrund	5
1.1 Vad är denna studie inte ett fall av?	7
2 Litteratur granskning	7
2.1 Tidigare studier funktionsnedsatta	7
2.2 Habermas offentlighetsteori	8
2.3 Tillämpning av Habermas i uppsatsen	9
2.4 Tidigare studier blinda	10
2.5 Teoretisk diskussion	13
3 Syfte och frågeställning	13
3.1 Syfte	14
3.2 Frågeställning	14
4 Metod och forskningsetik	15
4.1 Vetenskapsrådet	15
4.2 Definitioner	16
4.2.1 <i>Blind</i>	16
4.2.2 <i>Teknisk kunskap</i>	16
4.2.3 <i>Självständighet</i>	16
4.2.4 <i>Delaktighet</i>	16
4.3 Sökmeter	17
4.4 Urvalskriterier	17
4.5 Datainsamlingsmetoder	18
4.6 Kritisk granskning	20
4.5.1 <i>Begränsningar</i>	20
4.7 Bearbetning av material	20
4.8 Metoddiskussion	21
5 Resultat och analys	21
5.1 Teknisk kunskap	22

5.2	Självständighet	25
5.3	Delaktighet	28
5.4	Tid och tålamod	32
5.5	Attityder jämt mot Internet	33
5.6	Framtidsvisioner	34
6	Diskussion och sammanfattning	35
6.1	Blinda och det offentliga samtalet	37
6.2	Blinda och den digitala klyftan	38
6.3	Vidare studier	39
6.4	Slutord	39
	Referenser	41
	Bilagor	I
	Bilaga A Intervjuinledning	I
	Bilaga B Intervjufrågor	II

1 Introduktion och problembakgrund

I vårt samhälle har vi stöd av våra demokratiska rättigheter. Vi har rättigheter som visar att alla människor är lika värda och vi har grundlagar som ger oss möjligheten att ha våra egna personliga åsikter. Yttrandefrihetsgrundlagen är en grundlag som har vuxit fram i takt med digitaliseringen och utvecklingen av nya medier. Sverige införde lagen år 1991 och den innebär till största grad att Svenskar har rätt att uttrycka sina tankar, åsikter och känslor i olika medium (Riksdagen, 2013).

Alla svenska medborgare har rätt till yttrandefrihet, men det finns dock tidigare studier som har visat att funktionsnedsatta inte har kunnat nyttja den i lika stor grad. NTIA (National Telecommunication and Information Administration) genomförde 1999 en studie i USA som visade att även om 43,3 % av alla människor utan funktionsnedsättning saknade tillgång till Internet i hemmet så ökade antalet till 71,6 % hos de som hade någon form av funktionsnedsättning. I den grupp som hade någon form av funktionsnedsättning och samtidigt saknade tillgång till internet i hemmet, var det 78,9 % som hade synsvårigheter (NTIA, 1999). Manuel Castells (2002, 254) skrev att ”sammantaget tycks, i frånvaro av medvetna korrigerande åtgärder, handikapp snarare vara en spärr för internettillgången än ett tillstånd som kunde dra nytta av mediet för att övervinna fysiska hinder”.

Att inte kunna se i en digitalstyrd värld innebär en ökning av den digitala klyftan. Vi i västvärlden har alltid haft den teknologiska utvecklingens fördelar som något naturligt i vår vardag. Men inte alla har kunnat ta del av denna utveckling och det har utmynnat i den digitala klyftan som sträcker sig mellan generationer och geografiska områden (Castells 2002, 269).

Utvecklingens extrema sociala skillnader beror på globaliseringen av marknaden och de globala flöden av kapital och information som sprids världen över. I takt med att gammal teknik ständigt ersätts med moderna och digitala lösningar, halkar de som lever med hjälp av analog teknik efter. Bristen på nya tekniska lösningar som ska vara tillämpade för alla, gör att de blinda kan få det svårt att följa med i samhällets utveckling (Castells 2002, 269). Vi kan alltså se att den digitala klyftan inte enbart finns i utvecklingsländer utan även i vår del av världen.

Begreppet den digitala klyftan började diskuteras redan under 1900-talet. Men det var först i och med NTIA:s rapport i USA år 1999, som det blev ett allmänt erkänt begrepp (Gunkel, 2003). Till en början fokuserade begreppet mest på den fysiska tillgången till

tekniken. Man såg en stor klyfta mellan de som hade tillgång till modern teknik i hemmet, specifikt Internet, och de som saknade tillgång. Det fanns en tro att om man bara löste problemet med tillgången så skulle ekonomiska och sociala problem lösa sig automatiskt. Under åren 2000-2004 stod det här problemet högt på agendan och ansågs vara en viktig samhällsfråga. Men i takt med att människor, speciellt i utvecklingsländerna, fick tillgång till Internet, så såg man inte längre detta som ett problem i samma utsträckning och intresset för det hela svalnade. Men istället uppkom ett annat problem. Den digitala klyftan kom inte längre att innefatta tillgång i lika stor utsträckning som tidigare, utan nu visade forskning snarare att klyftan ökade på grund av bristen på kunskap om den moderna tekniken (Dijk, 2006).

Enligt *Internationell statistisk klassifikation av sjukdomar och relaterade hälsoproblem*, klassas en person som blind om denne har ett skärpseende på 0,02 eller mindre. Personer som har ett begränsat synfält på 10° eller mindre klassificeras automatiskt som blinda oavsett skärpseende (Socialstyrelsen 2011, 256).

När vi resonerar kring den digitala klyftan ser vi en tendens att negligera de blinda. Att kunna vara delaktig i samhället ska vara en demokratisk rättighet. Det är varje medborgares rätt att få engagera sig, ta del av andras åsikter och uttrycka sina egna. För den som använder sig av Internets möjligheter finns en oändlig källa av information att tillgå. Manuel Castells (2002, 14) beskrev Internet som att "internet är ett kommunikationsmedium som för första gången möjliggör kommunikation från många till många, på vald tid och i global skala".

Det finns redan möjligheter och teknik som kan förenkla en blind persons vardag ur ett självständigt och delaktigt perspektiv. Framförallt ljudböcker vars marknad växer mycket snabbt. Tyvärr styrs denna marknad av ekonomiska intressen och de blindas urval av till exempel ljudfiler blir begränsade efter vad som är kommersiellt bäst just då. Urvalet av information styrs alltså av ekonomin, vilket kan begränsa tillgången på anpassade hemsidor och ljudformat. Dessutom måste samhället vara förberett på att kunna reformera den grafiska världen med enbart bilder till ett format som människor med grav synskada också kan ta del av (Carey 2007, 9).

När det kommer till de sociala nätverken är blinda människor dock flitiga användare. Det visar en studie som Abeele, Cock och Roe (2012, 1) genomförde. Studien utfördes på 21 personer som var blinda eller döva och visade att det framförallt var att söka information och hålla kontakten med familjen genom sociala medier som lockade denna grupp.

Allt fler håller sina sociala relationer vid liv genom en skärm och med hjälpmedel. Med Facebook som exempel kan människor följa med i varandras liv, upprätthålla kontakter och dela erfarenheter. Utifrån detta kan vi konstatera att digitaliseringen inte enbart innebär distansiering utan att den även ger möjligheter för denna grupp att uttrycka sina åsikter (Castells 2002, 139).

Tidigare forskning har visat att området som involverar "blinda och Internet" är ett relativt outforskat område (Gerber, 2003). Det är dessutom få studier som har fokuserat på blindas självständighet, delaktighet och dess attityder jämfört med Internet (Pascual, Ribera, Granollers & Coiduras 2014, 432). Då vi tycker att det är ett viktigt och aktuellt ämne att diskutera, är det högst intressant att forska om detta.

1.1 Vad är denna studie inte ett fall av?

Syftet med denna studie är inte att studera synskadade och deras användning av Internet. Fokus ligger inte på att studera vad synskadade gör på Internet eller varför de gör det, utan vad de blinda tycker om Internet med fokus på tekniskt kunnande, självständighet och delaktighet.

Studiens syfte är inte att belysa de blindas demokratiska rättigheter utifrån ett politiskt perspektiv. Utan att istället lägga fokus på deras självständighet och delaktighet utifrån ett samhälligt perspektiv.

Syftet är inte att studien ska ha en kvantitativ utgångspunkt där frekvensen av ett problem studeras utan studien ska utgå ifrån en kvalitativt tillvägagångssätt och behandla åsikter och uppfattningar om Internet. Det är inte heller en studie med respondenter som ser så pass bra att de inte behöver talsyntes vid användning av Internet, utan studien studerar respondenter som enbart använder talsyntes eller en kombination av förstoringsverktyg och talsyntes vid användningen.

2 Litteratur granskning

2.1 Tidigare studier funktionsnedsatta

Moser (2006, 374-375) skriver att "handikappad, det är ingenting man är, utan något man blir". Det är snarare en social konstruktion som beror på samhällets sociala och kulturella normer, vilket ofta utmynnar i diskriminering.

Internet kan vid första anblick erbjuda nya möjligheter till frihet för de som är funktionsnedsatta. Men kanske är övertygelsen om den digitala tekniken som frigörare för dessa individer överdriven och snarare ett önsketänkande om en utopi (Abeele, Cock

& Roe 2012, 129-130). När man granskar de flesta tekniska lösningar, är det nämligen allt för sällan som dessa är anpassade till människor med funktionshinder så som blinda eller rörelsehindrade (Macdonald & Clayton 2013, 716).

På 2000-talet rådde tillexempel en trend vad det gällde mobiltelefoner och dess storlek. En ökad produktion av mobiltelefoner i ett mindre format, gjorde det mer problematiskt för individer med synsvårigheter att navigera och ta del av innehållet i telefonerna på grund av knapparna och skärmens storlek (Goggin & Newell 2003, 11).

Kommunikation är något specifikt och centralt i våra liv. Det är tack vare kommunikation vi kan delta och yttra oss i dagens samhälle. Trots att kommunikation alltid har varit centralt i våra liv så har den på senare tid fått ännu mer utrymme tack vare ny teknik. I dagsläget är det till och med ofta svårt att skilja kommunikation från teknologi (Goggin & Newell 2003, 5). Det är denna period av teknisk utveckling som vi kallar för digitaliseringen. Vår vardag präglas mer och mer av teknologi och digitala lösningar. Vi kan inte längre föreställa oss en vardag utan våra digitala resurser, och det är inte heller något vi vill (Livingstone 2002, 2).

Det fanns en stark framtidstro på att digitaliseringen skulle komma att förändra livet för individer på många olika sätt (Livingstone 2002, 2). Dock visade en studie som utfördes av NTIA (1999), att individer med funktionsnedsättning i större utsträckning hade sämre tillgång till Internet än de utan funktionsnedsättning.

Enligt Abeele, Cock och Roe (2012, 129) innebär dock digitaliseringen nya möjligheter för funktionshindrade att nyttja sin delaktighet i samhället. Tack vare digitaliseringen får de funktionshindrade en ny möjlighet att interagera med andra.

Svårigheter att definiera vart gränserna går för vad som räknas som "funktionsnedsatt", har dock gjort det problematiskt att jämföra studier inom detta område (Dobransky & Hargittai 2006, 318).

2.2 Habermas offentlighetsteori

De nya möjligheterna för funktionshindrade att nyttja sin delaktighet i samhället kan stödjas av Habermas offentlighetsteori.

Månson beskriver den tyske filosofen och sociologen Jürgen Habermas som en av den nutida samhällsvetenskapens mest betydelsefulla teoretiker (2007, 21). Han kom under 1980- och 90-talen att framstå som en av samhällets viktigaste och mest intressanta samhällstänkare i västvärden (Månson 2007, 307). Han har skapat egna teorier om det moderna samhället och däribland finns hans offentlighetsteori i boken *Borgerlig offentlighet* (2013).

Habermas började sina undersökningar i antikens Grekland där den borgerliga offentligheten till en början mestadels erhöles privatpersoner och högre uppsatta. Ny press och tidningar utmynnade dock i en modern borgerlig offentlighet som inte byggde på aristokratins skick och seder, utan medborgarnas kritiska, rationella resonemang om offentliga angelägenheter. Trots möjligheter innebar även denna offentlighet ett hinder då alla inte erhöles rösträtt och utelämnade även de som inte var skriv- och läskunniga. I och med införandet av allmän rösträtt och utveckling under 1900-talet utvidgades det moderna samhället sedan till att skapa möjligheter för allt fler (Månson 2007, 314). Habermas ansåg det behövt att skapa ömsesidig förståelse, eller ett kommunikativt förnuft som han kallade det, i det moderna samhället (Månson 2007, 309). I nutid beskriver Habermas (2003, xv) situationen som så att: ”genom diskussionen, där för övrigt ”alla” får vara med, formas ju per definition en vilja som dels är allmän, delas av alla och dels är ”rätt”.”

2.3 Tillämpning av Habermas i uppsatsen

Habermas menar att genom nya massmedia så som television och radio, men även genom tidigare medium som tidning och böcker, har möjligheterna till deltagande ökat, men sättet att diskutera på har blivit anpassat och formaliserat utifrån medierna. Den tidigare diskussionen om offentliga angelägenheter har blivit riktad och styrd utifrån mediernas behov och form (Månson 2007, 315).

Månson (2007, 316) beskriver Habermas tankar på följande sätt: ”[...] Det är viktigt att så många människor som möjligt deltar i den offentliga diskussionen, att formerna för kommunikationen inte är så ensidiga att det blir omöjligt för individerna att delta i samhällsdebatten eller att deras deltagande i den blir betydelselöst, och slutligen att det är viktigt att människorna har en viss självständighet i förhållande till etablerade institutioner.”

Ytterligare rum för offentlig diskussion har uppkommit där det finns stor möjlighet till självständigt deltagande. Internet är enligt Castells (2002, 14) ett ypperligt medium för deltagande och diskussion. Habermas offentlighetsteori är relevant att tillämpa i denna uppsats om Internet som stöd för det offentliga deltagandet i frågan om hur blinda kan delta och vara självständiga genom Internet.

2.4 Tidigare studier blinda

Om man tittar utifrån de blindas perspektiv, som denna studie lägger mest fokus på, kan vi hitta en kunskapsklyfta om hur just denna grupp förhåller sig till Internet. Det finns här en tendens att lägga ihop människor med funktionshinder till en homogengrupp även fast dessa individer har oerhört olika problem och deras funktionshinder kan innebära enorma skillnader sinsemellan (Macdonald & Clayton 2013, 706).

Gerber menar att det finns flera studier som studerat demografiska skillnader gällande bland annat datoranvändning, men att det är för få studier som enbart fokuserat just på de blindas datoranvändning och vilka hinder/fördelar de stött på (Gerber 2003, 537).

I en studie av Olle Findahl (2013) diskuterades hur Svenskar använder Internet idag. Resultaten visade tydligt att det framförallt är yngre människor som använder Internet mest. De beskrev även att Internet gav användaren mer frihet och känsla av delaktighet (Findahl 2013, 6-7).

Vidare i rapporten diskuterades den digitala klyftan och Findahl kom även han fram till att den digitala klyftan ändrat utseende och bygger mer på kunskap än på tillgång i dagens Sverige. Han tittade även på användningsfrekvens och hur detta varierar mellan åldersgrupper i Sveriges befolkning (Findahl 2013, 55-57).

Findahl (2013, 59) berättar vidare om en undersökning från 2000 där de som intervjuats fick svara på i vilken mån de kände sig delaktiga i det nya informationssamhället. Vid det laget använde ungefär hälften av Sveriges befolkning Internet men enbart 35 procent svarade att de kände sig till stor del eller fullt delaktiga.

Men i takt med att fler började använda Internet så visade samma undersökning år 2005 att sju av tio Internetanvändare nu kände sig delaktiga. Därefter har ytterligare undersökningar gjorts men trots att det nu är nästan nio av tio som använder Internet i Sverige, har inte det delaktiga procentantalet ökat mer. År 2013 var det hela 40 procent av befolkningen som kände sig lite eller inte alls delaktiga (Findahl 2013, 60). Hälften av de som kände sig lite eller inte alls delaktiga hade dock tillgång till Internet i hemmet år 2013 (Findahl 2013, 61).

Det som tycks vara anledningen till att man känner sig delaktig på Internet beror till stor del på hur aktiv man själv är, i vilken mån man gör statusuppdateringar, kommenterar vad andra skriver och postar inlägg i forum. Studien visade dock att de som kände sig mest delaktiga var de med högre utbildning och inkomst, medans de som kände sig minst delaktiga var den äldre befolkningen (Findahl 2013, 61).

I Findahls (2013) rapport saknas dock någon form av undersökning om hur människor med funktionshinder använder Internet. Detta trots att Svenskar ligger på tredje plats av de länder vars befolkning använder och störts tillgång till Internet (Findahl 2013, 65).

Tidigare studier i USA däremot, visar att blinda inte haft lika stor tillgång till Internet som seende (NTIA, 1999). NTIAs (2002) studie visade dock att år 2001 var arbetande individer i åldern 25-60, större användare av Internet när de till exempel skulle spela spel, leta information och shoppa online än seende. Blinda använde dessutom datorn i ungefär lika stor skala som seende för att läsa mail och hitta information om hälsoproblem. De blinda använde endast datorn något mindre när de sökte efter samhällsinformation.

I Gerbers studie (2003) med fyra fokusgrupper, var syftet att ta reda på hur blinda navigerade för att hitta information om hjälpmedel på Internet. Studiens respondenter var arbetande som ofta använde datorer i sitt arbete. De utförde en kvalitativ studie eftersom att de inte ville få ut frekvensen av ett problem utan istället ville undersöka hur respondenterna upplevde de olika fenomenen (Gerber 2003, 539). Resultatet av studien visade att trots de olika svaren på frågorna, så var respondenternas åsikter oerhört lika angående ämnet. De ansåg att ämnet var högst relevant och var något missnöjda över att det inte forskats eller diskuterats alls mycket om det tidigare. Respondenterna själva tyckte alltså att det fanns en brist på tidigare studier om blinda och deras teknikvanor (Gerber 2003, 539-540).

Ytterligare resultat av studien visade att digitaliseringen hade inneburit möjligheter för de blinda såvida att de var tekniskt kunniga och kunde ta del av teknologin med eller utan hjälpmedel. Tack vare digitaliseringen kunde blinda öka deras chanser till ett arbete. Dock fanns en tydlig frustration över bristen på kunskap inom datatekniken. Många av hjälpmedlen hade tryckta manualer som var dåligt skrivna och som krävde en seende assistent för att kunna tolkas (Gerber 2003, 544-545). Det fanns även en svårighet att få hjälp via kundtjänst eftersom det krävde att kundsupportern hade kunskap om de blindas program och teknik (Gerber 2003, 547).

I en nyare studie utförde Abeele, Cock och Roe (2012, 129), en intervjustudie på 21 stycken blinda och döva individer i Belgien där målet var att undersöka denna grups Internetanvändning och hindren/fördelarna de kunde stöta på vid användningen.

Resultaten från studien visade att de flesta av respondenterna använde digital teknik för att öka sin självständighet, i detta fall främst Internet (Abeele, Cock & Roe 2012,

137). Många av deltagarna uttryckte vikten av att inte vara beroende av andra på samma sätt som innan datorerna fanns att tillgå. Tidigare besvärliga saker i vardagen, så som att kolla tågtider, möjliggjorde nu istället en ökad självständighet. Att vara i kontroll över sitt eget liv och att utföra enkla uppgifter som förut krävde planering, kunde nu istället utföras enkelt hemifrån. Det kunde till exempel vara en så enkel sak som att lämna in formulär till en myndighet (Abeele, Cock & Roe 2012, 137-138).

Individerna stötte dock även på hinder med deras datoranvändning. Eftersom att de ofta hade hjälpmedel som möjliggjorde deras datoranvändning så behövde de även lära sig denna teknik. Den extra kunskapen kunde vara ett hinder i sig men många av deras uppläsningsprogram tog också mycket prestanda av datorerna och många websidor var ej kompatibla med deras program. Flertalet av undersökningens respondenter uttryckte en frustration över alla hinder och erkände att de ibland blev för stora för att användningen skulle kännas meningsfull (Abeele, Cock & Roe 2012, 142).

Ytterligare en negativ aspekt som studien kom fram till i och med digitaliseringen, var att även om all teknologi möjliggjorde att de inte kände sig lika *uteslutna* längre, så kände de nu istället att de behövde hålla sig *uppdaterade*. All teknologi utvecklades och reformerades alltså i en sådan fart, att hur denna grupp än gjorde, så upplevde dem det som att de alltid låg steget bakom (Abeele, Cock & Roe 2012, 142).

En tredje studie som utfördes av Pascual et al. (2014) grundade sig på individer som var blinda, hade synnedsättning och seende. Studien fokuserade på att testa individernas attityder jämfört mot hinder på Internet. Grupperna fick navigera på två olika hemsidor, en anpassad utan hinder och en som inte var anpassad med betydligt mycket mer hinder (Pascual et. al., 2014, 432). Fem blinda deltog i studien och samtliga visade en negativ attityd jämfört mot hinder på Internet (Pascual et. al., 2014, 433). Studien visade att blinda har mycket enklare att använda och har en betydligt mer positiv inställning till en hemsida som är anpassad utifrån deras behov. De blinda behövde mer assistans än de seende användarna under testet men hade däremot betydligt mycket mer tålamod och förståelse för hindren än de med synnedsättning och seende (Pascual et. al. 2014, 438-439). De hinder som användes i denna studie var bland annat litet radavstånd, svåräst text, få eller inga relevanta rubriker, bilder utan kontrast och förklarande text, information som inte var kompatibel med deras kortkommandon på tangentbordet och länkar utan relevant förklaring (Pascual et. al. 2014, 434).

De två första studierna av Gerber (2003) och Abeele, Cock och Roe (2012) kom fram till delvis liknande resultat angående de negativa aspekterna av digitaliseringen. Trots

att det skiljer nästan tio år mellan studierna så återstår problemet att de blindas kunskap om tekniken ofta kräver mer energi och motivation än för de seende. Blindas väg till Internet kräver mer kunskap om hjälpmedel på vägen som seende klarar sig utan. Detta problem kan vi knyta an till den digitala klyftan där vi kan se att klyftan inte enbart involverar de som inte har tillgång utan även dem som har viljan och intresset men inte kunskapen för att nå den.

De två studierna skiljde sig dock något angående de positiva aspekterna av digitaliseringen. I den första studien av Gerber (2003) var det framförallt möjligheten att få en anställning som hade gynnats av digitaliseringen. Den nya tekniken gjorde det enklare för blinda att konkurrera på arbetsmarknaden med jämnare villkor än tidigare.

I den senare studien av Abeele, Cock och Roe (2012) låg vikten på att känna sig självständig och att klara sig själv i vardagliga sammanhang utan att behöva besvära någon annan genom att fråga om hjälp. Självständighet visar sig alltså vara en av de största positiva aspekterna av digitaliseringen. Att blinda anser sig bli mer självständiga genom digitaliseringen är något som gynnar hela samhällets utveckling.

2.5 Teoretisk diskussion

Utifrån tidigare studier och dess resultat kan vi alltså se att det finns relativt lite forskning om blinda och Internet (Gerber 2003 & Pascual et al. 2014). Då vi dessutom inte hittat någon vetenskaplig studie i Sverige som behandlar blinda och Internet, trots att det är ett otroligt viktigt ämne, har vi valt att bygga vidare på de mest relevanta och återkommande delarna i tidigare studier. Genom att fokusera på de blindas tekniska kunnande, självständighet och delaktighet i studien så kan vi få svar på hur blinda förhåller sig till Internet, samt vilka fördelar och nackdelar de ser med Internet. Då ingen av de tidigare studierna vi bygger vår forskning på är utförda i Sverige, så ser vi en möjlighet att utforska just det området. Hur förhåller sig egentligen de blinda till Internet i Sverige år 2014 och skiljer sig det svenska resultatet från de tidigare studierna? Genom att ta hänsyn till och ställa oss frågan hur de blinda förhåller sig till Internet genom att diskutera deras självständighet och delaktighet, får vi en infallsvinkel på studien som stödjer eller motbevisar den digitala klyftan.

3 Syfte och frågeställning

3.1 Syfte

Syftet är att belysa hur blinda individer i Sverige förhåller sig till fenomenet Internet och dess utveckling inom digitaliseringen. Utifrån gemensamma nämnare i tidigare studier, har vi valt att titta vidare på hur de blinda anser att deras tekniska kunskap bidrar till deras självständighet och delaktighet på Internet. Vi vill veta vilken teknisk kunskap som krävs för att blinda ska kunna använda Internet och om de blindas delaktighet och självständighet hindras eller gynnas tack vare Internet. Det sekundära syftet är att genom studien problematisera utopin om Internet utifrån Habermas offentlighetsteori.

Utifrån tidigare forskning om Internet och synskadade, har vi sett gemensamma konsekvenser av digitaliseringen och den digitala klyftan (Abeele, Cock & Roe 2012 & Gerber 2003). Denna studie kommer därför att begränsa sig till och lägga fokus på dessa tre ämnen.

- Teknisk kunskap
- Självständighet
- Delaktighet

Studien kan alltså kategoriseras som ett fall av den digitala klyftan där fokus ligger på att studera vad kunskap har för betydelse för synskadades självständighet och delaktighet i Sverige år 2014.

3.2 Frågeställning

Genom studiens kumulativa frågeställning vill vi så småningom jämföra våra resultat med tidigare forskning och samtidigt även se om vi hittar nya fördelar/hinder med Internet så som det ser ut i Sverige idag.

- Vilken teknisk kunskap krävs det för att blinda ska kunna använda Internet på samma villkor som seende?
- Hur förhåller sig de blinda till fenomenet Internet? Vilka fördelar/nackdelar, hinder och möjligheter ser de med Internet? Bidrar Internet till de blindas självständighet?
- Hur märker blinda av den digitala klyftan? På vilket sätt har den digitala klyftan inverkan på deras möjligheter att följa med i informationssamhällets utveckling? Bidrar Internet till de blindas delaktighet?

4 Metod och forskningsetik

För att få en kvalitativ infallsvinkel i vår studie har vi valt att grunda vår metod på Annika Lantz (2013) bok Intervjumetodik. Lantz (2013, 13) skriver att ”det lättaste sättet att få information om hur en person uppfattar eller känner inför en företeelse som vi intresserar oss för, är att ställa frågor”. Eftersom att det var just det vi ville göra i vår studie, undersöka hur blinda förhåller sig till Internet, ansåg vi att detta var en givande infallsvinkel. Lantz skriver även (2013, 19) att “intervjuer används ofta när individens upplevelse eller uppfattning är föremål för undersökningen[...]”.

4.1 Vetenskapsrådet

Enligt Vetenskapsrådets riktlinjer för etik inom forskning, kan man som forskare fråga sig *varför* något är allmännyttigt och för *vem*? Ett resultat kan till exempel leda till att ett politiskt beslut kan fattas och någons livskvalité kan förändras till det bättre, och ibland till det sämre. Det är det här som forskare måste överväga noga och se till att forskningsresultatet blir samhällsnyttigt (Vetenskapsrådet 2011, 36).

Helsingforsdeklarationen är riktlinjer om etiska regler som gäller inom alla forskningsområden. Dock väger dessa regler ej tyngre än de lagar som finns i respektive land (Vetenskapsrådet 2011, 66). Om forskningen behandlar känsliga uppgifter eller persondata är det viktigt att följa den lag som gäller för detta i Sverige. Det gäller här att kunna balansera mellan kriterierna att all information om forskningen skall vara transparent och gå att granska, samtidigt som man inte får riskera respondenternas integritet och dess rätt till att vara privata (Vetenskapsrådet 2011, 66).

Vad beträffar vår studie kommer den inte att behandla ämnen som kan uppfattas som direkt känsliga. Oväntade svar som kan dyka upp och som antingen kan kränka någons integritet eller uppfattas som känsliga, kommer inte inkluderas i studien.

Vi kommer att spela in intervjuerna för att underlätta analysprocessen. Dessa inspelningar har respondenten rätt till och kan välja att avböja vid förfrågan om vi får spela in intervjun (Vetenskapsrådet 2011, 44).

Då vi inte har belägg för att göra respondenterna helt anonyma i studien, kommer vi istället att citera dem med nummer så som “respondent 1”. Respondenterna kommer erhålla konfidentialitet som innebär ett skydd för att obehöriga inte ska kunna ta del av innehållet. Examinator och andra forskare kommer kunna ta del av innehållet i intervjuerna med respekt för att de inte får namn eller kontaktuppgifter till respondenterna. Materialet är dock en offentlig allmän handling och omfattas inte av

offentlighets- och sekretesslagen (Vetenskapsrådet 2011, 67). Men med hänsyn till personliga och överraskande svar i Intervjun, kommer respondenterna erhålla konfidentialitet.

Metoden som används skall vara relevant, kunna förklaras och vara noga utvald för att få fram ett relevant svar till frågeställningen. Det är också viktigt att överväga möjliga felkällor och diskuterar dessa i resultaten. Valet av metod är avgörande för forskningens värde (Vetenskapsrådet 2011, 41-42).

4.2 Definitioner

4.2.1 Blind

Enligt *Internationell statistisk klassifikation av sjukdomar och relaterade hälsoproblem*, klassas en person som blind om denne har ett skärpseende på 0,02 eller mindre.

Personer som har ett begränsat synfält på 10° eller mindre klassificeras automatiskt som blinda oavsett skärpseende (Socialstyrelsen 2011, 256).

4.2.2 Teknisk kunskap

Tidigare studier (Abeele, Cock & Roe 2012 & Pascual et al. 2014) har visat att det krävs mer teknisk kunskap av en blind person för att använda Internet jämfört med en seende person. Förutom de grundläggande kunskaperna om hur man använder en dator, krävs det en större kunskapsbank om hur de tekniska hjälpmedlen fungerar. Mängden kunskap kan ha inverkan på deras upplevelser både självständigt och delaktigt på Internet.

4.2.3 Självständighet

Självständighet innebär att självständigt kunna använda Internet. Det kan vara saker så som att utföra vissa uppgifter självständigt som de utan Internet skulle behöva assistans för att utföra. Att vara självständig är som namnet återger, att kunna klara sig själv på egen hand och på det sättet vara oberoende av andra. I Abeele, Cock och Roes (2012) studie var detta en av de främsta positiva effekterna av Internet och dess egenskaper. Många beskrev hur deras liv förbättrats i och med att de skaffat en dator och där efter kunde utföra uppgifter utan att någon hjälpte dem.

4.2.4 Delaktighet

Delaktighet innebär att man som respondent känner sig som en del av samhället. Detta

kan innebära att man kan delta på samma villkor som andra eller att man har tillgång till samma information som övriga delar av samhället via Internet.

4.3 Sökmetoder

För att vår studie skulle bli kumulativ, var det viktigt att vi kunde studera tidigare vetenskapliga artiklar. För att hitta dessa artiklar använde vi oss främst av One search som genom universitetet söker igenom olika databaser. Vi använde vissa restriktioner för att avgränsa vår sökning så som att vi kryssade i "peer reviewed" för att enbart söka efter vetenskapliga tidskrifter. Vi använde oss även av en rad olika sökord så som: visually impaired, blind, blind users, disability, digitizing, Internet, Internet users, digital divide, web, Sweden. Sekundärt använde vi oss av sökmotorn Google Scholar för att söka vetenskapliga tidskrifter. Dock hittade vi ingen tidigare forskning där som vi valde att använda oss av.

Under vår sökperiod hörde vi även av oss till Synskadades Riksförbund för att se om de hade ytterligare rapporter eller vetenskapliga artiklar som vi kunde få tillgång till, men vi fann då inget specifikt som vi valde att använda.

4.4 Urvalskriterier

Vid val av urval använde vi oss bland annat av riktlinjer som vi funnit i tidigare forskning. Eftersom att det fanns flera forskare som hade studerat människan och Internet, men inte så många som just studerat synskadade och deras Internetvanor (Gerber 2003 & Pascual et al. 2014), valde vi att sätta vårt fokus på just blinda.

Ett av kriterierna vi ställde var att de skulle vara så pass gravt synskadade att de inte kunde använda enbart förstoringsverktyg för att navigera på Internet, utan att det bästa för dem istället var antingen att använda en kombination av förstoringsverktyg och talsyntes eller enbart talsyntes. Tidigare forskning har sett störst problemen i den grupp som inte har kunnat ta del av visuellt innehåll på Internet (Pascual et al. 2014). Därför valde vi att inte inkludera de som enbart kunde använda sig av förstoringsverktyg vid Internetanvändning.

Ytterligare ett krav var att de skulle vara vana användare av den tekniska kunskap som krävs för att kunna använda datorer. På det sättet kunde vi begränsa oss till att enbart studera den grupp som vi ansåg kunde ge oss svar på våra frågeställningar.

För att få ut människor i just det urval vi valt, valde vi att göra ett snöbollsurval, där vi först fick en intervju med respondent 1 och sedan utgick ifrån hans kontakter, som fick bana väg för de senare intervjuerna (Esaïsson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud

2012, 189). På det sättet kunde även denne respondent bekräfta att de senare respondenterna matchade vårt urval och det underlättade även för oss i vårt sökande.

Åldern på respondenterna varierade mellan 25-67 och det främsta kriteriet till varför vi valde det åldersspannet och inte en yngre målgrupp, var för att individerna skulle ha kunskap om digitaliseringens utveckling. Att intervjua en yngre åldersgrupp skulle inte vara relevant för vissa delar i vår frågeställning.

Vid tillfället då vi gjorde vårt urval valde vi att inte välja specifikt hur många vi skulle intervjua, utan utgick istället ifrån att samla in tillräckligt mycket data för att det skulle uppnå teoretisk mättnad (Esaïsson et al. 2012, 168).

”Mättnaden består i att man menar sig ha hittat samtliga relevanta tanke-kategorier och förhållningssätt som finns i populationen.”

Esaïsson et al.

Totalt intervjuade vi åtta personer innan vi ansåg oss ha uppnått teoretisk mättnad. Vid det här laget hade vi fått en bredd på våra intervjuer men också så pass många gemensamma nämnare att ytterligare intervjuer inte skulle vara sig ha ändrat eller breddat studiens resultat något märkvärdigt.

4.5 Datainsamlingsmetoder

För oss kändes vikten av att kunna ha ett öppet samtal väldigt aktuellt för att få fram ett relevant resultat av studien. Studien utfördes därför som en kvalitativanalys med halvstrukturerade intervjuer. Lantz (2013, 46) skriver att ”kvalitativa analyser kan ge en känslomässig förståelse samt en möjlighet att öka förståelsen för nya fenomen”.

Vi var alltså inte ute efter en studie där vi ville mäta frekvensen av ett problem, utan vi ville istället samla in information och synliggöra hur blinda förhöll sig till Internet. En kvalitativ analys kändes alltså mest lämpat då vi ville testa ett antal tidigare förekommande teman och se om vi kunde hitta nya hinder och fördelar med fenomenet Internet. Vi ville undersöka hur de upplevde de olika fenomen personligen och lägga stor vikt på de individuella svaren. En intervju ger goda möjligheter till samspel, goda möjligheter till interaktion mellan forskaren och intervjupersonen och kan även ge oväntade svar som inte hade kunnat komma fram genom en kvantitativ analys. Genom att utföra en intervju kunde det även ge oss möjligheten till uppföljningar och ytterligare frågor på deltagarnas svar (Finndahl et al. 2012, 251-252). Valet att utföra en halvstrukturerad intervju var mest relevant i vår studie då man i denna typ av intervju

får möjlighet att ställa förbestämda men öppna frågor och låta respondenterna berätta sina personliga erfarenheter med möjlighet att få ut olika svar. Lantz (2013, 74) skriver att "en halvstrukturerad intervju är en kombination mellan öppna och fasta svar. Respondenten ger sin syn på det som intervjuaren finner meningsfullt".

En Intervju är också vanligt vid studier där respondenterna utgörs av en liten grupp, vilket var fallet i vår studie (Lantz 2013, 19).

För att få ut så mycket som möjligt av Intervjun har vi lagt stor vikt på att vara genuint intresserade av våra respondenter. Lantz (2013) förtydligar att det är viktigt att man är närvarande och lyssnar vid en Intervju. Hon påpekar också hur viktigt det är att man är ordentligt påläst innan Intervjuns början för att man lätt ska kunna byta riktning om ett oväntat svar dyker upp (Lantz 2013, 16).

Det finns mycket som kan vara relevant i denna typ av studie men för att få ut så mycket som möjligt av intervjun så valde vi att begränsat oss till de tre ämnen som ofta återkommer i tidigare forskning (Abeele, Cock & Roe 2012., Gerber 2003 & Pascual et al. 2014): tekniskt kunnande, självständighet och delaktighet. De är dessa ämnen som i situationen kändes mest relevant och vi valde därför att begränsa oss till dessa (Lantz 2013, 68).

Varje intervju inleddes med att vi för respondenterna redogjorde en kort beskrivning av studien, syftet med studien, vad den skulle komma att användas till, hur lång tid den beräknades ta, hur den skulle komma att dokumenteras och hur respondenterna skulle kunna ta del av den. Vi tog även upp respondentens etiska förutsättningar. Eftersom att vi valde att spela in våra intervjuer, var det också viktigt att våra respondenter var medvetna om detta och kunde ge sitt godkännande (Vetenskapsrådet 2011, 44). Vi förklarade för respondenterna att de i studien skulle få vara anonyma och att intervjuerna endast skulle citeras med nummer. Vi förklarade även om respondenternas självklara rätt att de när som helst under intervjun kunde avbryta intervjun och ångra sitt deltagande (Lantz 2013, 71).

Vi transkriberingen av intervjuerna valde vi även att inkludera skratt och avbrott i form av hummanden eller tvekingar. Genom att inkludera detta i transkriberingen så kunde vi även få med ytterligare en dimension utifrån vårt syfte där vi sagt att vi ville undersöka hur respondenterna förhåller sig till Internet (Lantz 2013, 144).

4.6 Kritisk granskning

Vi har strävat efter ett djup i vår studie och har därför granskat vårt manifesta innehåll ur en innehållsmässig synvinkel. Frågeställningarna har granskats noggrant och kritiskt för att få fram de mest relevanta intervjufrågorna som möjligt. Lantz skriver (2013, 145) att: "[...]Under intervjun är det ett vanligt fel att intervjuare/databearbetare läser in information i rådata även där sådan inte uttrycks av intervjuaren". I detta avseende kan vi kritisera oss själva när det gäller analyseringen av data och kan se en tendens till inläsning av information i vårt eget arbete. Något som i efterhand hade kunna utvecklats är just intervjufrågorna för att få längre och utförligare svar. En annan negativ effekt som vi måste ta hänsyn till är att vissa av svaren egentligen inte handlar om respondenterna personligen, utan är en generell bild av hur de anser att synskadade har det överlag. Genom utförligare frågor hade vi kunnat få respondenterna att svara mer personligt och utförligt i från sig själva.

4.5.1 Begränsningar

Vår ambition är att resultatet i så stor mån som möjligt skall kunna generaliseras på hela gruppen av synskadade i det svenska samhället. Men eftersom att vi enbart har åtta respondenter i undersökningen vill vi poängtera att resultaten ej kan antas gälla för alla dessa. Det finns likheter mellan resultat från tidigare studier (Abee, Cock & Roe 2012 & Pascual et al. 2014). Men trots att vi har fått liknande resultat som tidigare studier, innebär inte detta att man kan uttala sig om alla.

Eftersom våra respondenter har varierat i ålder och geografiskt område så kan studien komma fram till andra resultat om studien utförts på en yngre målgrupp eller på personer boende i större eller mindre städer i Sverige.

En annan aspekt att ta hänsyn till är att två av respondenterna har deltagit via en telefonintervju, vilket har begränsat tydligheten i svaren då det ibland har varit svårt att höra vad som sagts. Hade dessa intervjuer utförts med personliga möten hade kanske svaren blivit mer utförliga, då det är möjligt med interaktion på ett annat sätt.

Studien yttrar sig enbart om det svenska samhället år 2014 och kan därför komma att se olika ut från land till land och år till år.

4.7 Bearbetning av material

Lantz skriver (2013, 145) att löpande text kan vara svårhanterligt och därför underlättar det om man reducerar bort sånt som inte är relevant för att besvara frågeställningen. Vi

utgick därför ifrån de tre faktorerna teknisk kunskap, självständighet och delaktighet när vi reducerade vårt material. Materialet skrevs ut och lästes igenom grundigt för att det sedan skulle vara enkelt att markera de olika delarna som ansågs vara teknisk kunskap, självständighet och delaktighet. För att få en överblick över det hela skrevs sedan de mest frekventa och återkommande åsikterna ned och jämfördes med övriga respondenters. På detta vis fick vi med de fakta som var mest relevant för att besvara vår frågeställning.

När vi delat upp texten i de olika delarna sökte vi aktivt efter mönster och gemensamma nämnare. De reflektioner och åsikter som var gemensamma hos den största andelen respondenter, skrevs ned och så småningom hade vi ett antal nämnare som vi kunde utgå ifrån för att sammanfatta och diskutera resultaten.

4.8 Metoddiskussion

Vårt metodval har i stor utsträckning genererat svar som kan användas till vidare analys i vår studie. Vi har hittat en röd tråd i svaren vilket har skapat ett mönster som vi sedan har kunnat analysera. Som alltid när det gäller intervjustudier har några av respondenterna haft utförliga svar medans andra svar har varit mer kortfattade. Metoden har dock begränsat oss i den aspekten att vi inte har valt att studera lika många respondenter som vi kanske skulle ha gjort om vi till exempel gjort en enkät. För vår typ av analys är det dock lämpligt med ett mindre antal intervjuer (Lantz 2013, 19)

Då syftet var att fånga respondenternas personliga uppfattningar så har det varit avgörande att personligen tala med dessa människor för att få personliga svar. De negativa aspekterna med denna metod är bristen på utförliga svar, otydligt formulerade frågor som hade kunnat utvecklas och det faktum att vissa svar utgår från missuppfattningar kring ämnet (något som även det kan bero på otydligt formulerade frågor).

5 Resultat och analys

Intervjun inleddes till en början med två inledande frågor om respondenternas ålder och om de var eller hade varit yrkesverksamma tidigare i livet. Genomsnittsåldern för respondenterna var 51 år, varav en var 25 år och resterande äldre än 43 år. Samtliga utom en var yrkesverksamma eller hade varit yrkesverksamma tidigare i livet.

5.1 Teknisk kunskap

Vid frågan om hur vana användare de ansåg sig vara av Internet, fick de kategorisera sig som antingen nybörjare, van användare eller expert. Grundläggande för de olika kategorierna var att för att kategorisera sig som nybörjare så skulle man vara i det stadiet att man fortfarande behövde någon som lärde ut varje gång man använde Internet, och för att kategorisera sig som expert så skulle de själva kunna lära ut. Kategorin van användare fungerade som ett mellanting för de som inte ansåg sig vara något av de övriga kategorierna. Samtliga respondenter ansåg sig vara vana användare av Internet. Respondent 1, 3 och 5 antydde och påpekade dock mycket i intervjun som snarare skulle peka på att de erhöill den kunskap som krävdes för att kategorieras som experter. Det var även dessa tre respondenter som var extra tydliga med att betona vikten av kunskap och hur teknisk kunskap gav större möjligheter på Internet.

Ett av kriterierna för vårt urval var att respondenterna skulle vara vana användare av den tekniska kunskap som krävs för att kunna använda datorer. Eftersom att vi utgick ifrån att alla respondenter erhöill denna kunskap så anpassades också intervjufrågorna efter det. Samtliga respondenter använde Internet flera gånger i veckan, ofta flera timmar per dag. Samtliga av alla respondenter svarade även att de inte kunde använda Internet utan att använda något form av hjälpmedel. Ingen ansåg sig dock behöva assistans vid "vardaglig" användning av Internet.

Samtliga respondenter använde sig av talsyntes (vanligtvis JAWS:s eller voiceover) och en respondent använde talsyntesen i kombination med förstöringsverktyg. Hälften av respondenterna använde även punktdisplay som ett hjälpmedel, men samtliga kunde navigera på Internet utan detta hjälpmedel. Mestadeln ansåg att det hade varit relativt lätt och tagit relativt kort tid att lära sig hjälpmedlen från första början. Medan de som ansåg att det hade varit relativt svårt, också tyckte att det hade tagit lång tid.

Respondenterna lärde sig att använda hjälpmedlen antingen genom en kurs, genom vänner och familj, eller på egen hand. De som var självlärda hade dock alltid haft ett brinnande teknikintresse som bidrog till att deras kunskaper var ständigt växande. Respondent 4 ansåg att det brinnande intresset helt klart var en bidragande faktor till att man erhöill teknisk kunskap.

"Jag skulle säkert behöva mer kunskaper. Då skulle man ju komma åt mer och bli bättre. Men sen är det ju hur mycket energi man har och ork att lägga ner på att lära sig saker och ting om det inte är något speciellt som man är intresserad av. För har man ett speciellt intresse då lägger man ju ner mer jobb på att ta sig in på

det.”

Respondent 4

Även respondent 5 ansåg att just ett stort teknik intresse var en positiv faktor i när det kom till att ta del av och lära sig Internet:

“[...] Jag är rätt så teknikintresserad och har alltid varit det. När jag såg så var jag bra på att ställa in TV:n redan då (Skratt). Ja man måste nog vara lite sån. Men det går ändå.”

Respondent 5

Utöver hjälpmedel så ansåg också många, att för att kunna få ut det mesta av Internet, krävdes det ofta att man behövde kunskap om hur hemsidorna var upplagda och hur själva miljön såg ut. Respondent 3 uttalade sig om vilken kunskap han behövde för att kunna använda Internet:

“Jag behöver ju kunskap i mina hjälpmedelsprogram. Behöver jag ju. Och även... Behöver man ju ha lite kunskap i hur hemsidan är upplagd. En sida som man är van vid att gå in på tillexempel, tar man sig ju fram mycket enklare på än en sida som man aldrig varit in i. Utan den är man ju nästan tvungen att undersöka först och gå igenom några gånger för att förstå hur den är upplagd. En sida som man är van vid att gå in på tillexempel, tar man sig ju fram mycket enklare på än en sida som man aldrig varit in i. Utan den är man ju nästan tvungen att undersöka först och gå igenom några gånger för att förstå hur den är upplagd.”

Respondent 3

De respondenter som använde Iphone uttryckte många positiva aspekter som hade betydelse för dem. Tillgängligheten var tillexempel en aspekt som fungerade väldigt bra vilket gjorde att det delvis var enklare att ta del av information genom den. Till viss del var det även enklare att navigera och få en större överblick på Iphonen, mycket på grund av att de kommandon man använde för att navigera på iphonen i regel var enklare att lära sig än de på datorn. En av respondenterna uttryckte även att den var betydligt snabbare och enklare att använda Iphonen i allmänhet. De negativa aspekterna med Iphone var att det flytande tangentbordet med touch-skärm kunde vara svårt att använda och en av respondenterna föredrog hellre en knapptelefon på den punkten. Men denna respondent ansåg också att detta var en vanesak beroende på tyckte, smak och intresse.

Läsplattan nämndes också som ett alternativ till datorn med mestadels positiva aspekter. Även här kunde dock det flytande tangentbordet med touch vara en svårighet.

“Ipad är ju ett jätte bra hjälpmedel för dom som är synsvaga. Det är ju mycket enklare att läsa tidningen än att använda en dator. För alla dom som tycker det är jobbigt med teknik så är ju läsplattan helt suverän teknik. Det är ju bara en app och sen finns ju allting, det är ju bara att klicka på det du vill läsa. I datorn så måste du ju ha massa kortkommandon och pilar hit och dit. Det är lite pilligare.”

Respondent 5

Mestadeln av respondenterna ansåg att Internet hade utvecklats till det bättre sedan de själva började använda Internet och att tekniken hade utvecklats för att gynna blinda. Det var främst själva hjälpmedlens tekniska lösningar som hade förbättrats och blivit bättre än de äldre versionerna. Även datorn i sig och Internet hade förbättras, men det fanns även negativa aspekter med utvecklingen.

“Det är ju så tekniskt och det är ju tekniker som kan hitta bra lösningar, enkla lösningar. Ofta så blir ju tekniska lösningar väldigt komplicerade.”

Respondent 7

Även respondent 1 och 3 berättade om utvecklingen och dess nackdelar:

“Jag kan ju säga att så länge jag har varit med så har det ju blivit svårare. Från Windows 7 till Windows 8 är det ytterligare svårigheter. Det är bättre för seende, förutsätter jag. Men ändå krångligare för oss att ta oss fram och så har det varit hela tiden ända från början. Mer och mer avancerade grejer blir svårare. Inte så lätt överskådliga. Jag säger inte alls att det är omöjligt, med det fodrar. Jag upplever det som att det absolut inte blir enklare.”

Respondent 1

“Ibland känns det som att utvecklingen går lite för fort framåt så att... Det finns ingen eftertanke bakom det hela.”

Respondent 3

I och med utvecklingen ansåg även några att det blivit svårare att lära sig sina hjälpmedel.

“Att få lära sig har blivit svårare och... eller nästan omöjligt. Man får sköta det där själv helt enkelt idag.”

Respondent 5

“Jag behöver en som hjälper precis bara mig, men det är ju kostsamt och så vidare.”

Respondent 7

Här fanns en tydlig frustration över att utvecklingen rusar fram i sådan fart att hjälpmedlen inte hinner med i samma takt som kanske skulle behövas. Respondent 3 beskrev hjälpmedlena som:

“[...] Det är ju tredjepartsprogram, som alltid ligger steget efter i utvecklingen.”

Respondent 3

Precis som i resultaten som Abeele, Cock och Roe (2012) kom fram till i sin studie, fanns det även här ett missnöje av att hela tiden ligga ett steg bakom i den tekniska utvecklingen och att under omständigheterna vara bortglömd av samhället. Det erfordrades ett aktivt deltagande även av denna grupp för att hålla sig uppdaterade och få information i samma utsträckning som den seende befolkningen. Även här var intresset för teknik en fördel.

5.2 Självständighet

Tidigare studier har visat att en av de mest positiva aspekterna med Internetanvändning hos blinda är just att det bidrar till deras självständighet (Abeele, Cock & Roe 2012 & Gerber 2003). I och med att inte längre behöva vara beroende av hjälp från andra individer på samma sätt som tidigare, så blir datorn och Internet ett hjälpmedel som inte bara skyddar deras anonymitet utan även ger dem en sorts egenmakt över sina liv. Respondent 6 ansåg tillexempel att Internet kunde bidra till att gemeneman nu hade möjlighet att vara mer anonym:

“Jag behöver ju inte be att någon läser för mig exempelvis. Jag kan ju söka på det jag vill utan att någon annan behöver bry sig.”

Respondent 6

Integriteten är viktig och bidrar till ytterligare självständighet. De flesta av respondenterna betonade vikten av att kunna sköta ärenden så som pensionssparande, bankärenden och deklaration självständigt, utan att behöva be någon om hjälp. Att få vara privat och ha sin egen sfär på ett annat sätt än innan, var en mycket viktig del till varför de använde Internet. De flesta såg även Internet som ett oerhört viktigt verktyg

för människor med funktionsnedsättning i allmänhet eftersom det just har givit denna grupp mer självständighet och kontroll över sina egna liv.

“Innan datorn kom in i mitt liv, då fick man ju oftast säga såhär när mina vänner och bekanta pratade om saker: “Det vet ju inte jag någonting om.” Det kan jag inte säga längre, för jag har ju samma tillgång till information som alla andra har. Fast jag får jobba lite hårdare för det.”

Respondent 1

I studien av Abeele, Cock och Roe (2012), studerades bland annat vad respondenterna såg störst intresse i att göra på Internet. Respondenterna svarade att det framförallt var för att söka information och hålla kontakten med vänner och familj genom sociala medier som de använde Internet. Detta bidrog till deras självständighet och vi kan se liknande resultat i vår studie. Vikten av att kunna leta information självständigt och kunna ta del av information som tidigare varit omöjlig, eller redan utdaterat kändes viktigt för respondenterna i vår studie. Även möjligheten att kunna hitta likasinnade, eller människor som tillhörde samma grupp, beskrevs som något bra och viktigt. En självklar sak som att läsa tidningen kunde nu utföras utan att behöva besvara någon annan. Även denna enkla handling gav respondenterna mer självständighet och delaktighet i samhället.

Eftersom att respondenterna ibland kunde stöta på problem på Internet, så valde vi att med respondenterna diskutera kring hur de brukade agera när dessa problem uppstod. Trots att många ansåg att de ibland inte kunde lösa problemen själva så konstaterade en och annan att det skulle gå bra långt innan de själva bad någon annan om hjälp. Vissa valde dessutom att söka efter lösningar själva på Internet för att se om det var något de kunde lösa på egen hand. Om de stötte på problem med hemsidans tillgänglighet, om hemsidan till exempel inte var anpassad så att de kunde ta del av den, så valde en del att kontakta antingen den administratör eller det företag som hade ansvar för sidan och påpeka problemet.

Det fanns inga direkta kopplingar till att självständighet skulle ha försämrats av Internet i sig. Däremot fanns en irritation över att samhället i stort övergått i fler digitala lösningar. Detta kunde till exempel vara biljettautomater med touch-skärm eller att fler myndigheter flyttat all analog information till nätet där den ibland kunde vara svåråtkomlig. Den ständigt ökande digitaliseringen innebar svårigheter till exempel vid uttagsautomater:

“Uttagsautomater och sådana grejer kan ju vara lite komplicerade för att... När man inte ser någonting, då har man ingen känsla för hur dom ser ut och då måste de ju vara standardiserade. Nu måste man öva på varje apparat egentligen.”

Respondent 4

Respondent 8 uttryckte även problem med att uttagsautomaternas talsyntes sällan fungerande vid alla automater. Detta var något som även det kunde begränsa deras självständighet. I det stora hela var det en frustration över att anpassningar för människor med synskada, sällan fanns eller ej var ordentligt genomtänkta. Det kunde även vara sådana saker som hållplatsutrop på bussen. Det fanns ofta, men fungerade sällan som det skulle. Vardagliga och annars självklara saker hade i vissa fall blivit mer svåråtkomliga på grund av digitaliseringen i samhället.

“Tillexempel om du bor i hyreshus så kan det vara digitaliserat när man skall boka en tvättstuga[...] Då ska man hålla emot nyckeln så att man får upp sitt nummer, och sedan kan boka på tvättavlan. Och det kan ju inte vi som inte ser. Det finns ju inte en chans i världen, för det finns inget tal eller någonting sånt där.”

Respondent 6

Ett annat problem med digitaliseringen som bidrog till att se hur de blinda förhåller sig till Internet, kunde vara att människor idag är mycket mera upptagna med sina mobiltelefoner än tidigare. Problem uppstod då när man som blind inte kunde fråga om hjälp på samma sätt, tillexempel på stan, som tidigare. Detta var en personlig åsikt av respondenten som bidrog till att respondenten kände sig mer till besvär än innan digitaliseringen.

En annan orosfaktor var att fler och fler myndigheter avvecklar sin analog information. Även om det kanske inte drabbade respondenterna personligen, så kunde de se problem med att informationen digitaliseras i allt högre utsträckning.

“Tidigare när Internet var ungt så fanns det tillexempel taltidningar. Som synskadad kunde man få hem dem varje vecka, eller månad, med kommunnytt tillexempel. I den informationen kunde det vara allt från kommande gatuarbeten och sådant. Idag krävs det att man är aktiv på Internet för att man skall få information. Då kunde man vara passiv men ändå få information. Och det ställer till problem för väldigt många människor.”

Respondent 3

Nu krävs det istället att man som blind, aktivt behöver leta information som kan vara viktig på Internet. Dock är det inte säkert att myndigheter valt att vid reformeringen av medierna, inkludera denna information på Internet, vilket bidrar till ytterligare problem. Så även om respondenterna letar efter specifik information, så kanske den ej finns på Internet från första början.

5.3 Delaktighet

Den största anledningen till att man stötte på problem vid användning av Internet visade sig vara att hemsidorna och hjälpmedlen ofta inte var kompatibla. Bilder, videor och reklam var några av de största hinder respondenterna stötte på vid Internetanvändning. Bilder utan förklarande text och länkar är något som även Pascual et al. (2014) ansåg vara ett stort hinder för synskadade i hans tidigare studie. Bilder var också ofta mer än vanliga fotografier som man kunde tänka sig. Respondent 5 berättade tillexempel om tillgängligheten med hemsidor och problem med PDF dokument som inte är textbaserade utan bildbaserade;

“Alla sidor är inte tillgängliga. PDF-dokument kan bli... så som när tillexempel CSN lämnar mig meddelanden... den kan jag inte läsa. För då säger den “tom”, och det är ju lite tjuvigt. Då får man skriva ut dom och scanna in dom med en särskild OCR-scanner.”

Respondent 5

Bestod hemsidan av för mycket länkar kunde även detta bli ett problem då hjälpmedlet inte kunde identifiera länken. Det fanns även oro över att fler och fler hemsidor blivit mer grafiska och detta gäller även för appar. Respondent 3 förklarade hur grafiska länkar så som knappar kunde komplicera användandet av olika hemsidor:

“Apparna är inte helt hundra procentliga. Det är sådana saker som när talsyntesen tillexempel säger “knapp” när man kommit åt någonting. Och för min del så vore det bra att veta vad knappen gör om jag trycker på den. Inte bara att den talar om att den är en knapp.”

Respondent 3

Dessa problem återkom i många av respondenternas erfarenheter av att använda Internet, tillsammans med problemet att navigera på hemsidorna och att det var svårt att få en helhetsbild av en hemsida och dess uppbyggnad.

“Det tar ju mycket, mycket längre tid för en annan som inte får kontroll på sidan lika fort som när man kan överblicka den.”

Respondent 4

Det krävdes mer tålamod av respondenterna eftersom de inte kunde erhålla information på samma sätt som seende och där av blev just informationssökning ett mycket tålamodskrävande arbete, speciellt om man inte visste direkt vilken information man letade efter. Flertalet av respondenterna påpekade eller uttryckte irritation över att många saker tog extra lång tid eller var oåtkomliga för blinda. Respondent 6 berättade även om tillgängligheten på hemsidor i kombination med deras hjälpmedel:

“I olika miljöer, som jag sa tidigare, då fungerar inte JAWS riktigt lika bra. Och är det då en sådan miljö då är det ju liksom, väldigt svårt. Då kanske man inte kommer någonstans.”

Respondent 6

Samtliga av respondenterna förstod att bilder och videor kunde intressera och vara givande för seende, men ansåg att visa justeringar kunde tillämpas.

“Men det är klart... Dom vill ju att vi ska läsa deras med sina fina bilder och grejer. Då får dom göra dom tillgängliga brukar jag skriva (Skratt).”

Respondent 5

Rapporten av Findahl (2013) visade att deras delaktighet till stor del berodde på hur aktiva respondenterna var på Internet. Flitiga användare kände sig mer delaktiga än de som inte var lika aktiva. Även i vår studie kunde vi se att de som var de flitigaste Internetanvändarna, i stor grad kände sig mer delaktiga än de som inte var lika flitiga användare.

Mestadelen av respondenterna ansåg dock att den kunskap de hade, räckte för att de skulle kunna vara delaktiga på Internet, att det därför inte var programmen i sig som var problemen utan snarare de otillgängliga hemsidorna som hindrade dem från att ta del av allt på Internet.

Frekventa uppdateringar av program och hjälpmedel kunde även det vara ett hinder och något som kunde bli tidskrävande:

“Det är ju också så att talsyntesen uppdateras varje år. Och då kan det ju komma nya små detaljer som gör att det är lättare att söka. Alltså med snabbkommandon och sådant. Det kan ju faktiskt ändra sig, så lite finurligt kan det ju vara för var

gång som man blir uppgraderad.”

Respondent 6

Att kunna ta del av annan digital teknik utöver datorn var en positiv aspekt hos många respondenter och då speciellt Iphone:

“Det roliga med Iphone är, det är den första konsumentprodukten som är helt anpassad så att jag som gravt synskadad eller blind, kan gå in i affären och köpa den.”

Respondent 1

Respondent 1 berättade även om ett tillfälle när han skulle inskaffa sin Iphone och hade sin son med sig till affären. Säljaren påstod att inte respondenten visste hur man använde telefonen men sonen bad då säljaren att vänta lite och aktiverade sedan självt talet i telefonen. Säljaren utbrast i förvåning och förklarade att de inte visste att det var möjligt.

Samtliga respondenter uttryckte även att de var positiva till att Internet kunde bidra till att deras delaktighet i samhället gynnades av att det var lättare att hitta information nu än förut.

“[...] Du kan ju dessutom ta vilken tidning du vill. Annars kanske du prenumererar just på en sorts tidning och då får man ju hålla sig till den.”

Respondent 6

Möjligheten till att ta del av mer information, nyheter och att upprätthålla det sociala, ansågs som viktigt och frigörande speciellt eftersom informationen tidigare varit så begränsad att många med synskador ibland kunnat känna sig ensamma. I och med Internet fick de nu tillfälle att hålla kontakten med vänner och bekanta på ett annat sätt än tidigare. Framförallt låg vikten i att kunna få kontakt och diskutera med människor i samma situation och därefter tillhöra och skapa en gemenskap.

Ungefär hälften av respondenterna hade någon gång gjort sin egen röst hörd via Internet. Främst var det genom Facebook som de valt att yttra sig men någon hade även valt att nyttja sin röst i kommentarsfält till tidningsartiklar eller andra forum så som ett för medicinerådgivning. De som valt att göra sin röst hörd ansåg att möjligheten till delaktighet genom att sprida sina åsikter fanns så länge man hade viljan och intresset för det. Även de som inte nyttjat sin röst trodde att det inte skulle innebära några problem, det hade bara av olika anledningar inte valt att göra det.

Möjligheten för att kunna delta på Internet fullt ut verkade dock ändå vara begränsad. Trots att det finns vissa regler och bestämmelser om hur hemsidor skall byggas för att vara tillgängliga för alla, finns det stora brister i hur detta följs.

Alla respondenser påpekade hur enkelt det var att ta del av information om bara företagen och myndigheterna byggt upp sina hemsidor på rätt sätt. Detta var något som svenska sidor var jämförelsevis sämre på än tillexempel USA.

“Faktum är att andra länder är bättre än Sverige faktiskt på tillgänglighet just nu.”

Respondent 5

“Jag kan ju säga då tillexempel att i USA så är deras hemsidor bättre. För att om företag lägger upp en hemsida som inte är tillgänglig, då blir det väldigt stora böter eller också så släcks den ner. Sånna fina regler har vi inte i Sverige.”

Respondent 1

Det finns regler och riktlinjer för hur man bör bygga upp en hemsida för att den skall kunna vara tillgänglig för alla. Dessa regler upplevs dock som frånvarande i mycket av den Svenska webbdesignen idag.

“Det är inte alla som följer dem. Beroende på vad man gör på Internet så ibland kan det gå jätte bra och ibland så tar det tvärnit på en hemsida. Ja, då kan man ju inte ta till sig den information som man försöker få till sig.”

Respondent 3

Här fanns det en uppenbar frustration över att på sätt och vis vara bortglömd. Respondenterna hade en önskan om att det i framtiden skulle införas specika regler och lagar även i Sverige. På det sättet det skulle Internet bli mer tillgängligt och anpassat.

“Jag hoppas på tillgänglighet via EU-nivå. Så att det ska klassas som diskriminering, att det inte är tillgängligt via Internet, även för oss med synskada. För att det gagnar ju som sagt alla.”

Respondent 5

På frågan om respondenterna ansåg att Internet var anpassade för dem så var det många som tvekade eller gav sådana breda svar som ”ibland” eller ”inte fullt ut”. Återigen var det tillgängligheten och svårigheten att komma åt viss information på de olika sidorna som fick dem att tveka.

5.4 Tid och tålamod

Utöver teknisk kunskap, självständighet och delaktighet så fann vi ytterligare en faktor som var återkommande hos många av respondenterna. Tid och tålamod var något som respondenterna ofta återkom till under intervjun och yttrade gärna sina åsikter om dess innebörd. Just för att det uppmärksammades så, valde vi att även reflektera kring detta och dess betydelse i vår studie.

Abeele, Cock och Roe (2012) kom i deras studie fram till att det ofta krävdes mycket kunskap av en blind för att kunna använda Internet. Den extra kunskapen kunde vara både ansträngande och tidskrävande.

I Pascual et al. (2014) studie visade det sig dock att blinda individer hade mer översikt med att saker och ting blev mer tidskrävande i deras situation. Här visade sig dock tålamodet vara en avgörande faktor till upplevelsen av att använda Internet. Utöver den teknik som respondenterna behövde lära sig så fanns det ytterligare faktorer som krävde tålamod. Även om teknologin gjorde att de inte kände sig lika uteslutna längre så kände de istället att de alltid behövde hålla sig uppdaterade på grund av att all teknologi utvecklades i en sån fart att man lätt hamnade efter i utvecklingen. Respondent 7 berättade tillexempel om hur tids- och tålamodskrävande talsyntesen kan vara:

“Ja men ett stort tålamod måste man ha för att lära sig att känna igen eller lära sig att vänja sig vid den här rösten. Och vänja sig vid att man ska vara så koncentrerad som krävs för att... Ja, inte lyssna på varenda ord kanske, men samtidigt göra det för att hitta rätt. För det är så mycket onödigt som man måste lyssna igenom först... för att hitta rätt.”

Respondent 7

Ofta måste man först ha kunskap om den teknik och de hjälpmedel man behöver för att kunna använda Internet, sedan behöver man även acceptera eller lära sig hur tekniken kan anpassas för just sina önskemål. Trots att hjälpmedeln till stor del är en positiv utveckling så finns det faktorer som även här kräver tid och tålamod. Respondent 2 delade tillexempel med sig om sina tankar om ett specifikt hjälpmedel:

“Ja... Man får ju inte vara så snabb på att skriva för då hakar JAWS:en upp sig.”

Respondent 2

Vid flertalet tillfällen fick vi programmet Spotify som ett exempel. Samtliga respondenter som använde Spotify ansåg att det var ett otroligt bra program men där nya uppdateringar gjort det svårt och nästintill omöjligt att använda trots tidigare

kunskap i programmet. Då uppdateringar verkade vara ett relativt negativt problem för synskadade, fanns det oftast knep att tillgå:

“Det kan finnas folk som tillexempel... när Spotify får ut en hemsida så gör dom script. Eller så gör andra synskadade script som gör att den tillslut hittar den där... Men det tar ju timmar, dagar, veckor för dom att göra dom där scripten.”

Respondent 5

Men vid lärdom av viss teknik så finns det inte alltid knep att tillgå utan då är det tid och tålamod som krävs för de som vill lära sig.

“Iphonen lärde jag mig själv, men det tog ett år.”

Respondent 5

Mycket av respondenternas svar bekräftar det tidigare resultatet i studien från Abeele, Cock och Roe (2012) där ny teknik innebär att man ständigt måste hålla sig uppdaterad för att inte hamna efter i utvecklingen.

Trots att resultatet tyder på att det är mycket som är tids- och tålamodskrävande i och med Internet idag så finns det även positiva aspekter och fördelar där tekniken fungerar bra så som tillexempel i respondent 5 svar om Iphone.

“Iphone använder jag ju mest. För den är snabbast, enklast och den har man ju alltid med sig.”

Respondent 5

I övrigt var just en av de positiva aspekterna angående tid och tålamod just att man snabbare och med mer självständigt kunde ta del av aktuell information. Trots att respondenterna utförde olika saker på Internet, med vissa lika nämnare, så var samtliga enade om att det inte hade kunnat göra samma saker i samma utsträckning om inte Internet hade funnits. Respondent 1 kollade gärna aktiekurser och läste tidningen, vid frågan om han skulle kunna utföra samma saker om inte Internet funnits blev svaret:

“Då hade jag behövt läsa tidningen dagen efter.”

Respondent 1

5.5 Attityder jämt mot Internet

I det stora hela så hade respondenterna mestadels positivt att säga om Internet.

Fenomenet Internet möttes av mestadels positiva reaktioner och alla respondenter var

överens om att Internet var betydande för deras liv och en otrolig möjlighet till att ta del av information.

“Det var liksom en helt ny värld som öppnade sig för mig. Jag hade varit blind i många år tidigare och helt plötsligt så hade jag tillgång till all information som vanliga människor har. Det var ju ett stort genombrott.”

Respondent 1

“Det är ju ett väldigt bra hjälpmedel för oss. Det måste jag ju faktiskt framhålla. Det är ju en ny värld. I och med att man kan få så mycket information och så man vill den vägen.”

Respondent 5

“Det är ju fantastiskt! Att det finns möjligheter och ju mer man ja... kommer in i det, desto mer kan man ju lära sig.”

Respondent 7

Trots att de negativa aspekterna med Internet var få så uttalade sig nästan alla respondenter om tillgängligheten på Internet. De såg en svårighet i att inte kunna överblicka hela hemsidor på grund av främst bilder, länkar och videor.

5.6 Framtidsvisioner

Respondenternas syn på framtiden gav en bred variation i svar. Många trodde att det skulle utvecklas mer men flertalet var osäkra på om det skulle utvecklas till det positiva eller negativa. Flertalet hoppades dock på att det skulle bli mer tillgängligt och att lagar och regler för hur man bygger hemsidor skulle skärpas. Många poängterade dock att Internet var viktigt för blinda som grupp men att det finns en osäkerhet över att all samhällsinformation och andra medier flyttade allt sitt material till nätet.

“Om Internet blir den enda vägen att få information, då blir det många som inte kommer kunna ta till sig den informationen.”

Respondent 5

Oron över att utvecklingen går för fort var också en bidragande faktor till osäkerhet inför framtiden men i det stora hela hade de flesta positiva förväntningar, förut satt att tillgängligheten utökades och respekterades.

6 Diskussion och sammanfattning

Sammanfattningsvis lägges syftet med studien sin vikt på vad faktorerna teknisk kunskap, självständighet och delaktighet har för betydelse för den digitala klyftan. Fokus har varit att studera hur blinda i Sverige år 2014 förhåller sig till Internet. Studien grundar sig på samtalsintervjuer med åtta respondenter och har utmynnat i intressanta resultat utifrån de tre huvudområdena.

Det finns en övervägande konsensus hos respondenterna att kunskapen om datorer och tekniska hjälpmedel i största grad är viktigt för dem. De anser själva att deras tekniska kunskaper är avgörande för att de skall kunna vara självständiga och delaktiga på Internet.

De blinda respondenternas attityder jämt mot Internet är positiv till viss grad. De anser själva att Internet har bidragit till en självständighet hos dem som de inte kunde nyttja på samma sätt innan Internet. De anser även att de inte behöver assistans i samma utsträckning som innan och de känner sig mer delaktiga i det offentligasamtalet med hjälp av Internet.

Att kunna utföra bankärenden självständigt, kolla aktiekurser eller deklarerera är några av de positiva aspekter som lyftes fram när respondenterna ombeddes berätta om hur de använde Internet och vilka fördelar de såg. De ansåg att Internet var en förutsättning för dem som gjorde att de kunde vara mer självständiga och delaktiga.

Utifrån detta kan vi dra slutsatsen att Internet är ett viktigt hjälpmedel i vardagen hos de blinda. Den främjar deras självständighet och hjälper dem att utföra vardagliga uppgifter på ett smidigare sätt än innan.

Trots detta finns det tydliga problem med tillgängligheten på hemsidor då webbdesignen inte alltid är genomtänkt och kompatibelt med deras hjälpmedel. Bilder och länkar blir ofta ett hinder för blinda och det finns en tydlig irritation över avsaknaden av lagar om tillgänglighet.

Kunskap har en tydlig koppling till intresse, eftersom att de som är tekniskt kunniga ofta också är mer intresserade och hänger med i den tekniska utvecklingen på ett annat sätt än de som inte har samma intresse. Är man inte tillräckligt intresserad så riskerar man att hamna efter i det digitala samhället. Detta problem gäller inte enbart människor med synskador utan kan härledas till en större grupp som bland annat inkluderar äldre.

Vi kan dock konstatera utifrån respondenternas svar att det krävs mer tid och tålamod för en blind att försöka lära sig att använda Internet än en seende. Många får avsätta tid till att gå på kurser eller envist lära sig tekniken själva eller med hjälp av

vänner och familj. De som ansåg att deras tekniska hjälpmedel inte hade varit speciellt svåra att lära sig, var även de som hade det största intresset för teknik. Här kan vi se en viss oro över att allt mer analoga, informerande medier flyttar till Internet och att det idag krävs ett aktivt letande av användaren för att hitta information som förut var enklare att ta del av. Ny teknik och nya uppdateringar kan också innebära att respondenterna kan känna sig som att de alltid ligger steget bakom i utvecklingen, då det oftast tar längre tid innan tekniken och uppdateringarna blir anpassade utifrån deras behov.

Delaktigheten i samhället var ofta positiv men här återkom problemet med otillgängliga hemsidor som gjorde det omöjligt att ta del av all information på Internet. De flesta kunde dock självständigt läsa tidningen, skriva i forum och mejla till vänner och kollegor.

Trots att samtliga respondenter ansåg sig vara vana användare av Internet och erhöll kunskap om tekniken så räckte inte alltid det för att kunna ta del av allt på Internet.

Respondent 2 svarade tillexempel:

“Jag gör ju bara det jag vill och *kan*.”

Respondent 2

på frågan om den kunskap respondenten erhöll, räckte för att de skulle kunna vara självständig på Internet.

Tillgängligheten på hemsidor var ett ständigt återkommande problem för denna grupp. Två respondenter uttryckte att tillgängligheten via vissa appar, var bättre än om de skulle besöka samma sidor via Internet. Detta är en intressant faktor då trots den ökade tillgängligheten så avstod några av respondenterna ifrån att använda smartphones på grund av dess touch-skärm. De som använde smartphones ansåg dock att det var deras viktigaste tekniska hjälpmedel i vardagen.

Mycket handlar om att man måste ta tid att lära sig de tekniska hjälpmedlen och dess funktioner i samband med att använda datorn och Internet. Vi kan se att användningen av Internet för blinda kräver både mer tid och tålamod av dessa användare. Det förutsätter ofta att man även har intresset att fortsätta prova sig fram trots att man saknar den överblick som en seende person har på Internet. Trots intresse och kunskap så är och förblir självständigheten och delaktigheten via Internet begränsad, snarare på grund av tillgängligheten än på grund av kunskap.

Sammanfattningsvis visar studien att självständighet tycks vara den mest positiva aspekten med Internetanvändning, medans bristen på tillgång tycks vara det största hindret.

6.1 Blinda och det offentliga samtalet

Enligt Habermas (2003, xv) är den offentliga diskussionen en plats som alla får ta del av. Han säger även att det är viktigt att så många som möjligt deltar i den offentliga diskussionen för att allas röster ska bli hörda och för att kommunikationen inte ska bli ensidig (Månson 2007, 316). Internet idag är ett viktigt digitalt medium för att kunna ta del i det offentliga samtalet då mycket samhällsrelaterade diskussioner och information förekommer där och inte längre analogt i lika stor utsträckning (Castells 2002, 14).

Habermas teori om det offentliga samtalet blir högst aktuell i diskussionen om blindas möjlighet att ta del av information på ett likvärdigt sätt som den seende befolkningen. För att alla ska kunna delta i det offentliga samtalet erfodras mer än bara en egen röst. Vi kan se att det finns tydliga hinder för blindas som de måste ta sig över för att ha möjligheten till att vara lika delaktiga via Internet som seende. Det kräver kunskap och tålamod i stor grad. Detta innebär att de som saknar kunskap eller tiden att lära sig överkomma dessa hinder med hjälp av hjälpmedlen, ofta blir utanför i det offentliga samtalet på Internet. Detta innebär dock inte att de som har kunskapen och tålamodet att delta spelar utifrån samma förutsättningar på denna spelplan.

Tillgängligheten är det största hindret för de som besitter kunskap och intresse för tekniken. Det offentliga samtalet är tillgängligt så länge tillverkaren av hemsidan utformar den så att den kan användas av alla. De blindas aktivitet på Internet kan alltså på detta vis begränsas så fort hemsidan ej är kompatibel med deras hjälpmedel.

Habermas ville främja det offentliga samtalet mellan människor. Men enligt vår studie kan vi se att det offentliga samtalet genom Internet inte är helt tillgängligt för alla i Sverige år 2014. För att alla människor skall kunna göra sin röst hörd kräver detta att samhället utvecklar en fullt fungerande agora där alla har chans att delta. Lagstiftning om tillgänglighet är en väg att gå för att minska dessa hinder. Okunskap och brist i engagemang om hur hemsidor skall vara uppbyggda för bästa möjliga tillgänglighet sätter stopp för de blindas. På ett sätt blir detta paradoxalt eftersom det inte är kunskapen hos de blindas i sig, utan brist på kunskap och engagemang inom en annan grupp som gör att de inte kan delta på Internet med samma villkor.

6.2 Blinda och den digitala klyftan

I ett tidigt stadiet av Internets utveckling var bristen på tillgång den främsta faktorn till den digitala klyftan. Man såg en stor klyfta mellan de som hade tillgång till modern teknik i hemmet, specifikt Internet, och de som saknade tillgång. Senare studier har visat att den digitala klyftan på senare tid snarare har kommit att behandla kunskap mer än tillgång. De som framförallt har kunnat ta del av Internet är de som haft kunskap om hur Internet fungerar och dess teknik (Dijk, 2006). Mycket har pekats på att det framförallt är den äldre generationen över 65 år som hamnar efter i den digitala utvecklingen och att de unga är dem som nyttjar digitaliseringen mest av alla (Findahl 2013, 55-57).

Från att den digitala klyftan tidigare behandlat de som inte haft någon tillgång till Internet och senare så småningom även behandlat de som inte haft tillräckligt mycket kunskap, kan vi se en ytterliggare utveckling i och med vår studie. Trots att samtliga respondenter ansåg sig vara vana användare av Internet och trots att sex av åtta ansåg att den kunskap de hade räckte för att de skulle kunna vara självständiga och delaktiga på Internet, så påpekade de ändå att mycket på Internet inte var tillgängligt för dem. Den digitala klyftan har alltså gått från att behandla tillgång, till att behandla kunskap till att så småningom, utifrån våra respondenters svar, behandla en annan form av tillgång återigen, nämligen tillgängligheten på Internet. Tidigare behandlade den digitala klyftan alltså de som inte hade tillgång till Internet överhuvudtaget, nu har den istället övergått till att snarare behandla tillgången på Internet i sig och dess bristande tillgänglighet att ta del av viss information på Internet. Trots att samtliga respondenter hade tillgång till Internet så var inte allt material på Internet tillräckligt tillgängligt för att de skulle kunna använda det. För de blinda innebär detta att de står hjälplösa inför dessa hinder. Hur mycket kunskap de än har så kan den inte hjälpa dem att överkomma hindren som de stöter på i användningen av Internet. Istället ligger problemet snarare på programutvecklare, webbdesigners och lagstiftning som kan se till att tillgängligheten blir möjlig för alla. Respondent 5 beskrev det som:

“Det är ju inte tillgängligt alltid. Det är väl det som mest är hindret, inte mina kunskaper.”

Respondent 5

Detta uttalande sammanfattar det grundläggande problemet hos blinda när vi betraktar den digitala klyftan. Kunskapsnivåerna är fortfarande avgörande, men god kunskap

innebär inte automatiskt att du som blind kan använda Internet på samma sätt som en seende.

6.3 Vidare studier

Framtida studier skulle rimligtvis kunna behandla den digitala klyftan ur de blindas perspektiv med fokus på ytterligare tillgänglighet på Internet. Då denna studie lägger fokus på tekniska kunskaper, självständighet och delaktighet, skulle vidare studier förslagsvis kunna lägga ett större fokus på tid och tålamod som även det var en påverkande faktor utifrån de blindas perspektiv om Internet.

Framtida studier skulle även kunna behandla hur de blinda förhåller sig till Internet utifrån en yngre målgrupp. Skillnader kan uppstå i svaren hos dem som har fötts in i digitaliseringen och de som har varit med och tagit del av digitaliseringen sedan starten på dess utveckling. Då ett av kriterierna för respondenterna i denna studie var att de skulle vara vana användare av tekniken som behövs vid användning av Internet, skulle vidare forskning istället kunna fokusera på enbart nybörjare eller experters förhållningssätt till Internet, eller rent av göra en jämförelse bland de olika användarnas kunskaper.

6.4 Slutord

Under vår studie har vi sett att kunskap för att kunna använda Internet är extra viktig hos personer med grav synskada. Kunskap behövs hos alla som vill kunna ta del av Internet, men i de blindas fall behöver de inte enbart kunskap om datorn, utan även om de hjälpmedel som behövs för att de överhuvudtaget ska kunna ta del av Internet.

Även om de blinda erhåller den förutsatta kunskapen, är de inte helt enkelt för dem att leta information på Internet. Den digitala klyftan har gått från att tidigare behandla tillgång, till att sedan behandla kunskap och nu behandlar den återigen en form av tillgång, nämligen tillgängligheten på Internet. Om inte Internet är anpassat efter de blindas behov och hjälpmedel så blir inte allt tillgängligt och då spelar det ingen större roll vilken kunskap de besitter.

Blindas självständigheten och delaktighet ökar med hjälp av Internet och så länge som hemsidor är anpassade även efter deras behov så är Internet ett utmärkt hjälpmedel som möjliggör att de blinda kan delta i det digitala offentliga samtalet.

Vi kan se att det finns ett stort behov av lagstiftning angående tillgängligheten på Internet. Om företag och myndigheter anpassar sina hemsidor framöver så att de blir tillgängliga för alla, kommer det det största hindret på Internet för blinda att försvinna

och Internet kommer istället möjligöra att de blinda kan ta del av den information som vi seende ofta tar för given. För det är faktiskt så: kan de se, kan alla det.

Referenser

Tryckta referenser

Castells, M. 2002. *Internetgalaxen: Reflektioner om internet, ekonomi och samhälle*. Göteborg: Daidalos AB.

Finndahl, P., Gilljam, M., Oscarsson, H och Wängnerud, L. 2012. *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Norstedts Juridik.

Goggin, G & Newell, C. 2003. *Digital disability: the social construction of disability in new media*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield.

Habermas, J. 2003. *Borgerlig offentlighet*. Lund: Arkiv.

Lantz, A. 2013. *Intervjumetodik*. Lund: Studentlitteratur AB.

Livingstone, S. 2002. *Young people and new media: childhood and the changing media environment*. London: SAGE.

Månson, P. 2007. *Moderna samhällsteorier*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Elektroniska referenser

Abeele, M., Cock, R. & Roe, K. 2012. *Blind faith in the web? Internet use and empowerment among visually and hearing impaired adults: a qualitative study of benefits and barriers*. (37) doi: 10.1515/commun-2012-0007.

Carey, K. 2007. *The Opportunities and Challenges of the Digital Age: A Blind User's Perspective* (55) doi: 10.1353/lib.2007.0030.

Dijk, J. 2006. *Digital divide research, achievements and shortcomings*. *Poetics*, 34(4-5), 221-235. doi: 10.1016/j.poetic.2006.05.004.

Findahl, O. 2013. *Svenskarna och Internet 2013*. Stockholm: .SE. Hämtad 2014-04-29, från <http://www.iis.se/docs/SOI2013.pdf>

Gerber, E. 2003. *The benefits of and barriers to computer use for individuals who are visually impaired*. *Journal of Visual Impairment & Blindness* (97). 2003 sep, 536-550.

Gunkel, D. 2003. *Second Thoughts: Toward a Critique of the Digital Divide*. *New media & society* 5 (4), 499-522.

Macdonald, S & Calyton, J. 2013. *Back to the future, disability and the digital divide*. *Disability & Society*. 28 (5), 702-718. doi: 10.1080/09687599.2012.732538.

Moser, I. 2006. *Disability and the promises of technology: Technology, subjectivity and embodiment with an order of the normal*. *Information, Communication and Society*, 9 (3), 373–395.

NTIA. 1999. *Falling through the net: Toward digital inclusion*. Washington: US Department of Commerce.

NTIA. 2002. *Computer and Internet Use Among People with Disabilities*. Washington: US Department of Commerce.

Pascual, A., Ribera, M., Granollers, T och Coiduras, J. 2014. *Impact of accessibility barriers on the mood of blind, low-vision and sighted users*. *Procedia-Computer Science Journal*, by Elsevier, 27, 431-440. doi:10.1016/j.procs.2014.02.047.

Riksdagen. 2013. *Yttrandefrihetsgrundlag*. Hämtad 2014-04-02, från <http://www.riksdagen.se/sv/Sa-funkar-riksdagen/Demokrati/Grundlagarna/Yttrandefrihetsgrundlag/>

Socialstyrelsen. 2011. *Internationell statistisk klassifikation av sjukdomar och relaterade hälsoproblem (ICD-10-SE)*. Hämtad: 2014-02-12, från <http://www.socialstyrelsen.se/SiteCollectionDocuments/icd-10-se-kumulativ-lista-2014.pdf>

Vetenskapsrådet. 2011. *God forskningssed*. Bromma: CM-Gruppen AB.

Bilagor

Bilaga A Intervjuinledning

Vi gör en c-uppsats och undersöker hur människor med synskador förhåller sig till digitaliseringen av samhället, framförallt Internet. Intervjufrågorna kommer att grunda sig på hur du anser att dina tekniska kunskaper kan bidra till att du blir mer eller mindre delaktig och självständig med hjälp Internet. Studien kommer användas som grund för vårt examensarbete och våra förhoppningar är att denna ska bidra till ytterligare forskning inom området. Intervjun beräknas ta 30-45 min.

Du kommer att vara anonym i studien och intervjuerna i materialet kommer endast att citeras med nummer så som respondent 1, 2 eller 3.

Du har självklart rätt att när som helst avbryta intervjun och kan när som helst ångra sitt deltagande.

Om du har några frågor så tveka inte att fråga dem när som helst under intervjun. När studien är sammanställd har du självklart rätt till materialet och kan då ta del av innehållet.

Bilaga B Intervjufrågor

Inledande

Ålder?

Yrke?

Teknisk kunskap

Hur van användare skulle du anse dig vara av Internet?

- Nybörjare, van användare eller expert?
- Varför anser du dig vara det?

Kan du berätta vilken kunskap du anser att du behöver för att använda Internet?

- Kan du använda datorn utan att använda någon form av hjälpmedel?
- Behöver du någon som hjälper dig när du ska använda Internet?

Kan du berätta om dina hjälpmedel du använder för att kunna använda Internet?

- Berätta några fördelar. - Berätta några nackdelar.

Kan du berätta om hur du lärde dig att använda hjälpmedel?

- Tog det lång tid? Var det svårt?
- Fick du hjälp att lära dig?

Kan du berätta om hur ditt liv har påverkats av att samhället har blivit mer digitalt?

- Berätta några nackdelar. - Berätta några fördelar.

Vad tycker du om Internet?

- Berätta några fördelar. - Berätta några nackdelar.
- Du säger att det finns vissa nackdelar med Internet, har du några förslag på hur de skulle kunna bli bättre?

Självständighet

Bidrar dina hjälpmedel till att du blir självständig på Internet?

- Kan du berätta mer om det? - På vilket sätt blir du mer självständig?

Du anser dig vara en av Internet. Anser du att den graden av kunskap räcker för att du ska kunna vara självständig på Internet?

- Kan du berätta mer om det?

Kan du berätta lite om vad du helst använder Internet till?

- Tycker du att det fungerar bra att göra det på Internet? -Varför känns det viktigt för dig?

- Hade du kunnat göra samma saker utan Internet?

Hur ofta använder du Internet?

- Finns det något som skulle kunna få dig att använda Internet mer?

Kan du berätta hur du gör om du stöter på problem då du använder Internet på datorn?

- Är det något du kan lösa på egen hand?

- Vad gör du då?

Delaktighet

Vi har tidigare forskning som visar att människor som är aktiva på Internet känner sig mer delaktiga i samhället än de som inte använder Internet. Känner du att du blir mer delaktig via Internet?

- Kan du berätta mer om det?

Bidrar dina hjälpmedel till att du blir delaktig på Internet?

- Kan du berätta mer om det?

Du anser dig vara en av Internet. Anser du att den graden av kunskap räcker för att du ska kunna vara delaktig på Internet?

- Kan du berätta mer om det.

- Kan Internet bidra till att du känner dig delaktig i samhället?

- Kan Internet bidra till att du känner dig mer utanför i samhället?

- Kan du berätta mer om det?

Kan du besöka alla sidor som du vill besöka på Internet?

- Vad är det som gör att du inte besöker vissa hemsidor?

Tycker du att Internet är anpassat för dig?

- Varför/Varför inte? - Förslag på hur det skulle kunna bli bättre?

Många svenskar är aktiva med att uttrycka sina åsikter på Internet.

Känner du att det är enkelt för dig att göra din röst hörd?

- Brukar du göra din röst hörd? - Kan du berätta mer om det?

Övrigt

Använder du en dator i ditt arbete?

- Om ja, använder du Internet i ditt arbete?

- Kan du berätta mer om det? - Till vad och hur använder du den?

Kan du berätta om din syn på framtiden vad det gäller Internet?

Är det något mer du vill tillägga om din erfarenhet av Internet?